

**ספר
אור זרוע**

חברו גאון הפארת חכמי ישראל
 רבינו **יצחק ב"ר משה** נ"ע מווינא

אשר בין גדולי הפוסקים יהל אור חכמתו, והארץ מלאה מפרשת גדולתו
 זה צאתו ראשונה מבית הרפוס, מאשר נמצא כתוב על קלף בכתב יד ישן נושן מכמה
 מאות שנה, בבית הרה"ג הנביר האדיר כש"ח מוה' עקיבא לעהרן שליט"א
 מאמשטרדם, וכל קורות הספר וסיבת מציאתו, הלא הם כתובים על אגרת מכתב
 תעודה הנרפס בראש הספר, יראו ישרים וישמחו.

חלק ראשון

ושמנו עליו כליל תפארת הלא הוא תקוני מעיות והשמטות רבות אשר נמצאו בו,
 מידי המעתיק, גם מראה מקומות לחלמוד בבלי וירושלמי והמיימוני, גם לוח
 המפתחות למצוא הדינים, ואיזה הגהות נקוצות, הוגה הכל ע"פ ספרי הראשונים
 אשר דבר המחבר באו בהם, על כל אלה הולנו זהב רב מכיסנו, למען יגדל אור ספר
 המחבר רבינו, ויתענגו בו כל דורשי תורתנו.

גם את זאת מצאנו גם ראינו כי נוסחאות שונות מאשר נמצא בש"ס שלנו הן בניסאות גם בשמות הנאים והאמראים,
 והענין נוסחת הש"ס, וכן כל התקנים וההערות החדשים במדובעים [גם נוסחת הב"י לא זה ממקומה והענינה בתצי עגול (,)
 והקודא יבחר לו איזה דרך ישכון אות.

ועתה יוצא לאור במהדורה חדשה ומפוארת
 בתוספת השלמות מילים וחלוקה לקטעים והוספת הערות והארות כפי שיבואר
 בהקדמה, וכאשר תחוינה עיניכם מישרים פה עיה"ק ים חובב"א מבת חשם"ץ

(פסחים ט:). אמר רב יוסף הגי נשי דידן נהוג למיפא קפיזא קפיזא לפיסחא. פי' רבי' שלמה שלשת לוגין א"ל אביי מאי דעתך לחומרא כדי לשומרן מן החימוץ. חומרא דאתי לידי קולא דקא מפקעי לה מחלה א"ל דעביד כר' אליעזר דתניא ר"א אומר הרודה ונותן לסל הסל מצרפן לחלה ואמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר' אליעזר. א"ל והא איתמר עלה דאמר רבי יהושע בן לוי ל"ש אלא ככרות. של בבל שנושכות זו מזו. שהן רחבות ועגולות כעין שלנו וכשמדביקין זה אצל זה בתנור נושכות זו מזו הלכך. חדא הוא אבל כעכין ארוכין וקצרין ואין נושכין זו מזו לא. א"ל הא אתמר עלה אמר ר' חנינא אפי' כעכין פי' רבינו שלמה והאידינא קיי"ל כר' אליעזר בחלה של אור דכיון שאין שורפין קדשים ביי"ט ולשהותה א"א ומשיקרא לה שם אסור לאפותה דהא לאו בת אכילה היא לא קרינן עלי' שם חלה אלא עושה חרדה קטנה אצל גדולה. ואופה שתיחה וכשהוא רודה נותן לסל והוא מצרפן ונוטל הקטנה וקורא לה שם ומברך ומצניעה ושורפה משתחשך או למחר וכן הורה רבינו יעקב ב"ר יקר ע"כ לשונו. וסתם את דבריו אי דוקא היכא דליכא כהן קטן ולא פליג ארבותינו וכדפרי' לעיל או אע"ג דאיכא כהן קטן ופליג עלייהו.

ופי' רבינו יצחק בר' יהודה הי"מ בתנורים שלהם שהם קטנים איכא למיחש לחימוץ שהיו צריכין בכל עיסה ועיסה לחממו. אבל אנו שיש לנו תנורים גדולים עדיף טפי שילוש הרבה ביחד ויהיו עסוקין בעיסה תדיר שלא תבא לידי חימוץ כדתנן (פסחים ט:). ר' עקיבא אומר לא כל הנשים ולא כל העצים ולא כל התנורים שוין זה הכלל תפח תלטוש בצונן שלא יחמיץ. וכן נוהגים האידינא שלשים הרבה ביחד. מיהו מנהג גרוע ורעוע הוא שלשים הרבה ביחד ושוהים הרבה שעה גדולה קודם שיליכום אל התנור כי גם הגאון לא התיר אלא שיהיו תדיר עסוקין בעיסה שלא תחמץ אבל כמו שעושיין שלשיין הרבה ביחד ושוהין הרבה כי האי גוונא לא התיר הגאון ויש מורים היתר מפני הבעיטות שאנו עושיין כהיא דר"פ כ"ש (דף לו:). דת"ר בש"א אין אופין פת עבה בפסח וב"ה מתירין וכמה פת עבה אמר רב הונא טפח שכן מצינו בלחם הפנים טפח מתקיף לה רב יוסף אם אמרו בזריזין יאמרו בשאינן זריזין אם אמרו בפת עמילה יאמרו בפת שאינה עמילה אם אמרו בעצים יבשים יאמרו

בתנור צונן אם אמרו בתנור של מחכת יאמרו בתנור של חרס. ופי' רבי' שלמה [עמילה] כריזיר בלע"ז (מנחות דף עו:). כדתנן כל המנחו' טעונות שלש מאות שיפות ושלש מאות בעיטות ופת עמילה שאינה ממחרת להחמיץ שעמילתה מעכבתה. הלכך לדידן הא עבדינן כמה בעיטות כמו גבי לחה"פ [אבל נראה דלא דמי דהא גבי לחם הפנים] עוד איכא טעמא אחרנא שהכהנים היו זריזים ועצים יבשים ותנור חם ותנור של מחכת. ועוד דהתם לא היו שוהים לאחר הבעיטות לא כלום מיהו אי נתחמם התנור כל צרכו ויש עדיין אש בתנור שאינו מניח לצאת החמימות ולהצטנן התנור או ודאי מוטב שילושו הרבה ביחד ויתנו לתוך התנור מיד בלא איחור ושהיה וזה הוא מנהג הגון וכשר.

ורבינו יצחק אלפס פסק דבימות הפסח אסור למילש יותר על חמש רבעים קמח ועוד דהיינו שיעור חלה. והיינו דאמר רבא קבא מלוגנאה לפסחא. ורבינו אבי העזרי כתב נראין הדברים הואיל ודחאה רב יוסף לרב הונא דטפח לא עבדינן אבל בציר מהכי עבדינן לפי הזריזות וכן הוא המנהג ללוש חמש רבעים קמח ועוד יחד לא יותר ולעשות עוגות דקות פחות מטפח. הלכך לדידן דאפינן כשיעור חלה לא בעינן צירוף הסל דלא איירי ר' אליעזר אלא כשאפה פחות מכשיעור שהסל מצרפן להתחייב בחלה אבל כשאפה כשיעור א"צ צירוף הסל אעפ"כ כשר הדבר ליתנם לסל ולצרפן כדי ליטול מן המוקף דאע"ג דקיי"ל בירוש' (פרק ב הלכה ג) דכל דבר שאינו מקפיד על תערובתו הבית מצרף מיהו הנהיגו כן מפני שפעמים לשין רק עומר אחד ונחלק לשנים או לשלשה כך פי' אבי העזרי.

וראירי כתוב בשם רבינו יצחק ב"ר אשר זצ"ל דהא דאמר ר' אליעזר שהסל מצרפן היינו שרדה מן התנור ונתן לסל בעודן חמין ולא פוזר בקרקע אבל פוזר בקרקע תו לא מצרף להן הסל ודייקינן מהא דקתני הרודה ונותן לסל משמע מיד לאחר רדיה ואין דבר זה בר סמכא דהא קתני הרודה ונותן לסל משמע רודה ואחר שעה נותן לסל ותדע דלא קתני הרודה לתוך הסל.

ירושלמי (פסחים פ"ג ה"ג) כיצד יעשה על דעתו דר"א פי' דאמר לא תקרא לה שם עד שתאפה מערים ואומר זה אני רוצה לאכול וזה אני רוצה לאכול ואופה את כולם וכשהוא רודה מערים ואומר זה אני רוצה ליישן ומשייר אחת פי' וקורא לה שם

קדשים ביו"ט א"ל ר"א מאלין ע"ד דר' אליעזר יקרא לה שם אסור לטלטלה ירדנה ויקרא ל' ויאכל [ויירדנה ויקרא לה שם לקרן זוית] כדתנינן תמן מטלטל הטהורה ועם החולין ולא דמיא טהורה ברם. הכא חולין לצורך וישליכנה [לאשפה ויקדישנה וישליכנה] מפקיר דבר שאינו

שמעי' מכן דלרבי אליעזר התנו מהכא דלא בעינן שיהא לה שם והכי נמי משמע מדפרי' ויקדישנה כל' ויקרא לה שם. לפ"ש דפריך לאחר שקרא לה שיבדלו ממנה דהקדש בבדילי אי לאשפה ויקדישנה ומשני ויש שאינו שלו אמאי דקאמר ו' וישליכנה פי' יפקירנה כדמו ויקדישנה וישליכנה ויש אדם מפ' דויקדישנה זהו פי' יקרא לה שהשליכה לאשפה והפקירה תו שם חלה אלא ודאי הכי בעינן ל' שם חלה לא בעינן שיהא מוקף בתנור תו לא בעינן מוקף בשע ומיירי שהי' בה בעיסה שיעור ח' וכבר היתה מוקפת כל העיסה ב' שלש עיסות שלא היו מוקפין ב' כולם בתנור אחד והוקפו ורדן לו חלה ואע"פ שאינם מוקפות ובלג דהבית מצרף לתרום מן המוקף על תערובתו כדפרי' לעיל וה: לאשפה ויקדישנה כל' יקרא לו שבבית דוקא (דחבית) [דהבית] המוקף אבל אשפה שו

רבו מתני' (פ"ב מ"ה) המפריע חלה וגזל ביד ו' חייבת בחלה והקמח אם יש בה ואסורה לזרים דברי ר' יהושע ו' וקפשה זקן זר אמר להם אף ותיקן לאחרים פי' אינו חז' עריסותיכם גזל ביד כהן שהקמח חייב בחלה הואיל וכן הקמח

למי העיסה שייכת בשעת הגלגול ועין נספר מהרי"ט אלגאוי והלכות חלה המעשרות וחייב חלה נקט זה לפטורה מן המעשר וחייב חלה ומאוס חלה פטורה ואם יש בשל ישראל לנד כשיעור חלה חייבת חלה

עיסת מלח

עיסת מלח (ה) העושה פיסה מן הטבל חייבת חלה וזה מצוה צ"מ כאן פ"ו ה"ו והרי"ט פ"א דחלה משנה ל' מצינו דין זה מהירושלמי אף שיש בה תרומה ותרומה פוטרת כאשר יבאר בסמוך [אוח ע"ן] מ"מ כל זמן שלא קרא שם תרומה לא היה דין תרומה וטבל חייב חלה דדריש פירושא מקרא ע"ש והנה"ה דה"ה ברכה ל"ה ע"א ד"ה אח"כ כתבו הא דמצוה צ"מ בירושלמי דטבל חייב חלה היינו כשיש שיעור חלה בחולין לנד התרומה שיש בה דלא לא הכי יש בה חלקו של כהן ולא היו עריסומים דצפרק ראשית הגז חולין קל"ה ע"ב וכו' והנה דדריש צ"מ בדאמת עיסת השותפים חייבת חלה ועין בקונטרס כמות תמרים שם מה שפירש בדריש ועין צ"מ פ"א דחלה מ"ד שכתב שם לדמועת אינה פטורה מן החלה רק אם אין שיעור חלה בחולין לנד או פטורה אבל יש בה שיעור חלה בלא התרומה חייבת והבאנו לקמן [אוח ע"ן] ואחרי זה מצינו הירושלמי דטבל חייב חלה והקשה ממדומע דפטור ותיך לין דלא קרא שם מצוה דדריש דטבל חייב חלה דה שיעור למוז חייבת דאי נכארי גוונא פטור רק כיש שיעור לא קשה ממדומע דגם מדומע דקין כן דלס"י צ"מ שיעור חייב לפי שעת הק"ש [להלן אוח ע"ן] מצוה דטבל ענין טבל חייב חלה אין בה שיעור חולין לנד וכן נראה מדברי הר"מ דקמס דהעושה עיסה טבל חייב ומשמע חייב לית בחולין לנד שיעור מ"מ חייבת חלה ופשוט

עיסת מלח ראשון

בכברה ולטהון אותה אבל כאן יבוא חוקם להם מבלה צער של כלום מדיני המצוה מה שאמרנו זכרונם לברכה [חלה פ"ג מ"א] שאין חיוב העיסה משנתן הקמח בעריסה, אלא החיוב הוא משעת גלגול כלומר משיערב הקמח והמים מיד חיוב החלה חל. וחמשת המינין הם שהיבינן בחלה החטים והשעורים וכוסמין ושכולת שועל ושיפון שנאמר [שם י"ט] והיה באכלכם מלח הארץ ואין קרוי לחם אלא פת הנעשית מאלו, וכולם מצטרפין לשיעור חלה ומי שלא הפריש חלה בעיסה מפריש אותה מן הלחם שנאמר [שם] באכלכם מלחם מלמד שהחיוב גם בלחם ואפילו הלש פחות מכשיעור שהוא פטור מחלה, אם אחר כך לש פעם אחרת והשלים השיעור, ונתערב כל הפת בכלי אחד שיש לו תוך, הכלי מצרפן לחלה ושמעתי מפי מורי י"א דדוקא בשנתן הפת מן התנור לכלי שיש לו בית קיבול דוקא, אבל הניח אותו כשהוציאו מן התנור על גבי לוח או על הקרקע ובכל מקום שאין לו תוך, אף על פי שנתנו אחר כן בסל, כבר נפטר מחלה וזהו שאמרנו הורדה ונתן לסל, דדוקא לסל בשעת הרידה מן התנור ואין צריך לומר שהתנור אינו עושה צירוף לחלה ורבים ונכבדים חולקים שאין קפידא להוצאתו מהתנור לסל הסובין שבקמח קודם שרקדו משלים לשיעור, אבל אחר שרקדו אם חזר ועירבו אינו משלים לשיעור

א. במהו"ק ח"ג פליט כתב בטעם התרומה והמעשר ששיבתם כל אין לו חלק ונחלה עמו, וכבר ידעת סיבת זה כדי שיהיה זה השבט כולו מיוחד לעבודת השם ולדיעות התורה ולא יתעסקו ולא ברושע ולא בזריעה רק יהיה לחם לבד, כמיש יורו משפטין ליעקב ויורוהו. לשראל ישמשו קטורה וגו'. וכתב עוד שם בטעם התרומה חלה ותיכורים וראשית הגז, שהוא ליתן ראשית כל דבר לחם לזון מדה תנדיבתי ולמטה תאמר המאכל וקטת הממון. ב. חלה פ"א מ"א. ג. ר"מ פ"ו ה"ב. ד. במניח את ידו תמה דבפתחים מ"ח ע"ב הוא כע"ה אפשיטא. וכתב במנחת חינוך דמאחר שכתב רבינו לקמן שהחלה בחייו מדרבנן, ורבים פ"ו ח"ט פסק דבריה של דבריה אע"פ חייב להפריש עד שיעור אותו כל שיש לו תוך, סתם רבינו דבעין דוקא כל שיש לו תוך, וכן סתם רבינו ש"כיה ס"א מחאי טעמא עייש כשי"ד ועין במנחת חינוך שחארץ עוד. ה. במניח את ידו כתב שלא מצא שיש ז' ומוציא דחה שיטה זו. אולם כן מובא ברבינו דוד פתחים מ"ח ע"ב, והוסיף בטעם הדבר, שחטל גומר במלאכת הפה שעל ידו חיבורו הן משבחות וכן כתב מהרי"ם חלאות דכשרודה לתוכו בערו חם חוץ כעין גמר, ובשאלות שאילתא ע"ב הוסיף בדברי רבי אליעזר, הורדה פת יממה ונתן לסל, וכתבם שאלה אות י"ב לדקדק מזה דדוקא פת חמה שאין גמר בסל, וכתב שם לדקדק כן מדברי רש"י מזה ח"ט ע"ב דיתחיל מטרם, לשרוד מן התנור, וכ"כ בהש"י פסחים שם ד"ה טבלא שאין ליה לבבון, ורדה פת ליתנה מן התנור, ועייש גם בדיה אמר ליה, וכן כתבו בתודיעי הירושלמי, ובמאמר בפסחים שם בשם י"ש מפשיטא, ורצה שכתבא יספך חינוך, ומתברר הענין 115. ג. ר"מ פ"ו ח"ט, והיינו משום דלרבי אליעזר סל דוקא מצרף ולא תנור. כסף משנה ע"ב ע"פ ע"פ כתיב אחד. ה. פ"ב דחלה מ"ג פ"ו ה"ח.

למי העיסה שייכת בשעת הגלגול ועין נספר מהרי"ט אלגאוי והלכות חלה המעשרות וחייב חלה נקט זה לפטורה מן המעשר וחייב חלה ומאוס חלה פטורה ואם יש בשל ישראל לנד כשיעור חלה חייבת חלה

עיסת מלח (ה) העושה פיסה מן הטבל חייבת חלה וזה מצוה צ"מ כאן פ"ו ה"ו והרי"ט פ"א דחלה משנה ל' מצינו דין זה מהירושלמי אף שיש בה תרומה ותרומה פוטרת כאשר יבאר בסמוך [אוח ע"ן] מ"מ כל זמן שלא קרא שם תרומה לא היה דין תרומה וטבל חייב חלה דדריש פירושא מקרא ע"ש והנה"ה דה"ה ברכה ל"ה ע"א ד"ה אח"כ כתבו הא דמצוה צ"מ בירושלמי דטבל חייב חלה היינו כשיש שיעור חלה בחולין לנד התרומה שיש בה דלא לא הכי יש בה חלקו של כהן ולא היו עריסומים דצפרק ראשית הגז חולין קל"ה ע"ב וכו' והנה דדריש צ"מ בדאמת עיסת השותפים חייבת חלה ועין בקונטרס כמות תמרים שם מה שפירש בדריש ועין צ"מ פ"א דחלה מ"ד שכתב שם לדמועת אינה פטורה מן החלה רק אם אין שיעור חלה בחולין לנד או פטורה אבל יש בה שיעור חלה בלא התרומה חייבת והבאנו לקמן [אוח ע"ן] ואחרי זה מצינו הירושלמי דטבל חייב חלה והקשה ממדומע דפטור ותיך לין דלא קרא שם מצוה דדריש דטבל חייב חלה דה שיעור למוז חייבת דאי נכארי גוונא פטור רק כיש שיעור לא קשה ממדומע דגם מדומע דקין כן דלס"י צ"מ שיעור חייב לפי שעת הק"ש [להלן אוח ע"ן] מצוה דטבל ענין טבל חייב חלה אין בה שיעור חולין לנד וכן נראה מדברי הר"מ דקמס דהעושה עיסה טבל חייב ומשמע חייב לית בחולין לנד שיעור מ"מ חייבת חלה ופשוט

עיסת מלח ראשון (ח) עיסת מעשר שני והקדש שנפלו, וכן מותר העומר ולחם הפנים ושהי הלחם לאמר הפדיון, כיון שנמגבלו לאחר הפדיון דהם חולין חייבים בחלה. וצריך לומר דהרש"ח היא כמו שכתבנו בש"ס פסחים ל"ה ע"ב דלש"ס שאלו נתן החומש, וקא משמע לן דאין החומש מעכב והמס' י"ח"ט כאן כתב דהרש"ח כגון שהקדימו בשלים כמו שכתב הרע"ב צ"מ דתרומה משנה ה' היינו אס' הפריש מעשר שני בשלים אינו חייב בתרומה גדולה וצ"ע גם כן דלפי זה האם הקדימו בכרי דחייב בתרומה גדולה, פטור, ולמה פטור לין דעיסת טבל חייבת כמו שכתבתי לעיל [אוח ה"ן] וצ"ע

ובעושה שני שלא נפדה בגבולין לכולי עלמא פטורה מחלה וכן כתב הר"מ כאן [עין צ"ה ד]. וצירושלים פלוגתא דר' מאיר ור' יהודה [פסחים ל"ח ע"א], ולמאן דאמר מעשר שני ממון גבוה אף צירושלים פטורה, והר"מ פוסק צ"מ ממעשר שני ה"ו דמעשר שני ממון גבוה, ופוסק כאן צ"ה דעיסת מעשר שני צירושלים חייבת חלה, וכתב תמה צ"ה הכסף משנה כאן, וכן לענין חלה צ"מ מחמת חלה ה"ח וכן גבי אחרוני [פ"ח מלוכב ה"ב], ועין בלחרונים שפלטו מה הרבה, ועין נספר שער המלך בהלכות מתן ומנה שם שהאר"י הרצה צ"ה, ועין בקונטרס כמות תמרים נכוסה ל"ה ע"א, והדברים עמוקין, ואין דרכו להאריך במקום שפלטו הגדולים, אכול דבש וכו'. וצ"ע לצי"ח הנחת מעשר שני מן לירושלים ודאי פטור מחלה, ועין בש"י

במהורווח קודמת נדפס קטע זה לקמן אחרי אות ט"ו.
ז) בספר עמק יהושע ט"ו ח' כתב, דכיון דאבתי אין ידוע לאיזה כהן יתן לא זכה בהם הכהן כלל, ואין הוציאה מהחייבת מחמת חלקו של כהן, ועיין בספר זכרון שמואל

במהורווח קודמת נדפס קטע זה לקמן אחרי אות ט"ו.
ז) בספר עמק יהושע ט"ו ח' כתב, דכיון דאבתי אין ידוע לאיזה כהן יתן לא זכה בהם הכהן כלל, ואין הוציאה מהחייבת מחמת חלקו של כהן, ועיין בספר זכרון שמואל

במהורווח קודמת נדפס קטע זה לקמן אחרי אות ט"ו.

במהורווח קודמת נדפס קטע זה לקמן אחרי אות ט"ו.

Bon Fils, David.

חידושי

רבינו דוד בר ראובן בונפיד

על

מסכת פסחים

יוצא לאור לראשונה מכת"י ספרית קסנטונה ברומא

עם

מבוא, מקורות וביאורים

מאת

אברהם בהר"ר זבולון שושנה

מכון אור המזרח

מהדורה שלישית • תשד"מ

5

הפירוש אינו עולה לפי מה שאמרו בפר' בגות כותיים⁹¹ מעשה היה והטבילוה קדם לאמה, ואמרי' למאי הלכת' אטבלוה והאמי' שמואל אין תרומת חוצה לארץ אסורה אלא למי שטומאה יוצאה עליו מגופו, והני מילי באכילה אבל בנגיעה לית לן בה. ואם היתה טמאה התרומה בנגיעה הרי היו צריכין להטבילה כדי שלא חטמא תרומה בנגיעה⁹². וזה מבורר. ואמי' הרב מורי נ"ך⁹³ שבחלת חוצה לארץ אין צרך לעשות כדברי הרב אלפסי ז"ל, אלא אע"פ שאין שם כהן קטן [יכול] הוא לקרות לה שם ולאפות אותה, שהרי ראויה היא לכהן טמא על ידי בטול, כמו שאמרנו שם [פרק] עד כמה⁹⁴ דחלת חוצה לארץ מבטלה הרוב, או אף במקום שאין שם כהן כלל איפשר לבטלה ברוב ולהאכילה לזרים כמו שפירש"י ז"ל שם⁹⁵. ואף אם תאמר הואיל ועדיין לא בטלה אינו רשאי לאפותה, מכל מקום כיון (לית) [דאית] לן הואיל כר' אליעזר רשאי הוא לאפותה הואיל ובידו לבטלה⁹⁶, ואין צריך לומר בשדעתו לבטלה, אלא אף בשאין דעתו לבטלה⁹⁷, או שלא ניתנה לכהן אלא לשרפה⁹⁸, מכל מקום הרי בידו לבטלה אם ירצה. ועל זה איפשר לו לסמוך לאפותה אחר שקרא לה שם, ואין צרך שנאמר שלא יקרא לה שם עד שתא[פה]⁹⁹ כדברי ר' אליעזר. גם נראה שאין לו לסמוך כתחלה על הואיל¹⁰⁰, אלא כיון שאיפשר לו לבטלה צריך הוא לבטלה ברוב ולא יסמוך על הואיל. ואולי שאין מותר לבטלה לכתחלה אלא שאם נתערבה בחולין מרבין עלה לחולין לבטלה ברוב¹⁰¹. ונראה שזהו דעת הגאונים ז"ל¹⁰¹ שטרחו להעמידה בכהן קטן ולא אמרו שיבטלנה ברוב.

7 ← מח, ב. [ר' יהושע אומר תנור מצרפן. פרש"י ז"ל]² אף תנור מצרפן, שר' יהושע

91 נדה ל"ב א'. 92 עי' בתוס' בכורות, שם ד"ה בריש. 93 כ"כ הרמב"ן במלחמות, עי' בדבריו. ועי' ברין בפי' ההלכות, במהר"ם חלאה לדה מ"ו א' ד"ה והרב אלפסי, ובמאירי (קס"ג ב'). 94 ד"ה בטילה ברוב, וכ"ה ברגמ"ה שם. וכ"כ הרמב"ן בהלכות בכורות פ"ד (בשם איכא מ"ד), ובסוף הלכות חלה. ועי' בתוס' בכורות שם ד"ה תרומת ותוס' מנחות ס"ו ב' ד"ה ותרומותיו, ור"ש חלה פ"ד משנה ח'. 95 וכן ניסחו קושיא זו הרמב"ן במלחמות והמאירי, שיש תקנה לאפותה על דעת שיבטלנה ברוב ויאכלנה הוא עצמו. אבל הר"ן הקשה רק שיכול לקרות לה שם ולבטלה ולאפותה. ונראה שדקדק להקשות כן מהמת מה שכתב רבינו להלן בסמוך שאין לו לסמוך על הואיל לכתחילה. ויש לדון בעיקר הדבר, כי שמא אין אומרים הואיל בכה"ג, שהרי אין אפשרות שתבוא החלה הזו כמות שהיא לידי היתר, שהדבר המבוטל כמאן דליתיה דמי. 96 נראה שזה תלוי במחלוקת רבה ורב חסדא, ולרבה שהלכה כמותו אף באין דעתו לבטלה, ועי' לעיל מ"ו ב' סד"ה לא אמרינן. ובמלחמות כתוב רק: "ונמצא שיכול לקרות שם ולאפותה ודעתו עליה לבטלה". 97 משמע שאף חלת האור ניתרת לזבים בביטול ברוב. ועי' במאורות לדה מ"ו ב' (רע"ו א' מן הספר) ש"כ: "דכיון דחלת האור אין לה שיעור ובכל שהו סגי, לא נהגו לבטלה, וטפי עדיף שיעור, דאיכא היכירא למצוה". 98 שאין לאחר ההפרשה משעת מצותה, וזה כיון שגלגל שיעור חלה כבר נתחייבה בהפרשה. 99 שאף הסובר הואיל, מדרבנן אסור לכתחילה. ועי' לעיל מ"ו ב' ד"ה משום והע' 50. 100 כמו שאמרנו בפ"ק דביצה (ד' ב') דבדרבנן מבטלין איסורין (כי האי גונא) [מלחמות]. והשווה קונטרס אחרון מחי' הרמב"ן ליבמות פ"ב א', ועי' בשו"ת הרשב"א ח"א סי' שליו. ועי' מ"ש בהערות לעיל מ' א' מס' 31 ומס' 32. ועי' באור זרוע ח"א סי' רכ"ו שעמד על הקושי בדברי הרי"ף שאינו רוצה להתיר אי איכא כהן גדול משום דחזיא ליה עיי' ביטול, והעלה שאם יש כהן יש להתיר עיי' ביטול ברוב, שהכהן עצמו מבטלה לכתחילה, אבל אם אין כהן כלל אין להתירה משום שראויה לישראל עיי' ביטול ברוב, "דשמא אע"ג דאסור דרבנן מבטלין לכתחילה ה"מ שאר איסורין אבל חלה שהיא מתנות כהונה לא שרי ליה לישראל לבטלה לכתחלה בחולין ולאכלה ואפי' ע"מ לשלם לכהן". 101 עי' ריצ"ג ח"ב עמ' צ"ד-ה', ועי' אוצה"ג, התשובות, עמ' 56 ואילך. 1 ב"ה תנור. 2 בכתה"י מחוק.

[מודה] בסל ור' אליעזר אינו מודה בתנור. והרב מורי נ"ר אומ' חלוף הדברים, דר' יהושע תנור מצרפן ולא סל קאמ', דרחמנא ראשית עריסותיכם³ קאמ', דמשמע שהחלה מן העיסה מפרישין אותה, ור' אליעזר קאמ' שאף הסל מצרפן משום דכתי' והיה באכלכם מלחם הארץ, דמשמע (ומן) [דמן] הלחם נמי מפרישין אותה, ומעתה כל שכן שהתנור מצרפן שהוא לחם וקרוב לעיסה יותר מן הסל⁵, ור' יהושע קאמ' שהתנור מצרפן שהוא גומר מלאכת הפת אבל הסל שאינו גומר כלום אינו מצרפן⁶. וכן נראה לומר שאף ר' אליעזר לא אמ' הסל מצרפן אלא כשנותנין את הפת בסל בשעת יציאתו מן התנור, שהסל גומר במלאכת הפת, שעל ידי חבורן בסל הן משביחות⁷. ויש סמך לזה במה שאמרו לא שנו אלא ככרות של בבל שנושכות זו את זו⁸. זה אמר לי הרב מורי נ"ר מפרי' [ש]. ומה שאמרו תוך כלי בעינן והא ליכא או דלמ' אויר כלי בעינן והא איכא, נראה שצירוף הכלי הוא עושה אותו, אלא [ריב"ל] שאמ' שלא אמ' ר' אליעזר אלא בככרות שנושכות זו את זו איפשר שהיה דעתו לכך שחבורן זה עם זה עושה הצירוף, אבל הרי אמרו שאפי' (כענין) [כענין] וכלי ודאי בעינן, שלא כדברי ר"ש ב"ג שאמ' ככרות שנושכות זו את זו מצטרפות¹⁰.

כל זמן שו
בא לידי חמוץ
לידי חמוץ, דפי
בבצק¹³. והא ד
אינו כשומעו
הדלף הוא [עדי
שאמרו תפח ת
להתערב המים
אין זה דעת ה
בבצק.

והרב ר' מ
כל זמן שעוסקו
כולו אינו בא ל
חכמים, שעל זו
תהא צריכה לנ
בבצק עסק שלו
כמה שיעור עיי
ובשעורין עד א
כמו שאמרנו²²

או סל. אבל מרב
עוסקות. 12
אבות שלו, העני
בחי' מהריטב"א,
כולו ואינו בא ל
והיפה, כי בשיע
כלא שיהוי כלל,
עריכה וקיסוף כ
את קיסופה קוד
כאן ולעיל מ"ו
שהיות שיש בינ
רב סעדיה ונולח
לשה ואחת נותנו
בבצק אחד, אינו
הגאונים. ועי' ב
14 לעיל ל"ט סע
ובהל' חו"מ פ"ז
שמועה, דף ל' ט
20 לפנינו : עט
כל זמן שעסקה
רק שבבצק כשי
שבתוספתא נרא
חימוץ. ונראה ל
שהתוספתא באה

3 במדבר ט"ו כ'. 4 שם שם י"ט. 5 עד כאן מלה במלה בחידושי הר"ן בשם הרמב"ן, ולקוח, כנראה, מרבינו. 6 וכן פירש הרמב"ן בהלכות תלה שלו את המשנה בחלה פרק ב' משנה ד', וסיים שם : "וה"נ אשכחן ליה לרב אחא כדכתבינן". וכן הוא בשאלתות שאילתא ע"ג, עיי"ש בדבריו. ועיי"ג בפסקי חלה להרשב"א שער ב', ובפסקי הרי"ד כאן. והשווה מהר"ם חלאוה ד"ה תניא. ועי' בב"י יו"ד סי' שכ"ה. לפי הסבר זה בדברי ר"א ור"י; נמצא שאף ר' יהושע סובר כר' אליעזר שהולכים אף אחר לחם, אלא כיון שמקרא אחד תלה בעיסה אנו אומרים שאף מה שתלה בלחם היינו באופן שעדיין פועל בתיקון מלאכת הפת, וכ"ע מודים בוה, אלא שלדעת ר' יהושע אינו מצרף אלא התנור שפועל בגמר מלאכת הלחם ולא הסל שלדעתו אינו גומר כלום, ולדעת ר' אליעזר אף הסל גומר במלאכת הפת. ובחי' הר"ן, בהביאו את דברי הרמב"ן, לא העתיק הלשון שכתב רבינו : ור' יהושע קאמר שהתנור מצרפן וכו', וללא הדברים האלה אפשר להבין בכוונתו שהוא מפרש בדעת ר' יהושע שתלה מן העיסה מפרישין אותה, ובעודה בתנור עיסה היא, ולכן התנור מצרף ולא סל, ור' אליעזר סובר מפרישין חלה אף מן הלחם. אבל מסתבר יותר לפרש גם לשון הר"ן בדרך הנזכרת, רק שקיצר הדברים. הטעם שכתב רבינו בדעת ר' אליעזר שלמד מהכתוב : והיה באכלכם מלחם הארץ וכו', כ"ה גם ברי"ף סי' תשמ"ט, וברמב"ם הל' ביכורים פ"ו ה"ט, וברא"ש בפרקין סוף סי' ו'. ועי' בקרבן נתנאל שם אות ש' שכ' : "וסייעתא מן האי קרא לא מצינו בשום פעם בש"ס". אבל כ"ה בספרי במדבר סי' ק"י, עיי"ש. ועי' במאירי (קע"א, א') שיש גורסים כאן בברייתא : הסל מצרפן דכתיב והיה באכלכם מלחם הארץ. ועי' בהלכות הרי"ף מהר"ם הרב גיסן זק"ש עמ' רי"ב הע' 37. 7 וכ"כ בחי' מהריטב"א, ובמהר"ם חלאוה, ובמאירי בשם יש מפרשים, ובס' החינוך מצוה שפ"ה בשם מורי, ושם בסתייע מלשון ר' אליעזר : הרודה ונותן לסל, משמע שנתן מיד לסל. וכ"כ בעהמ"ש, שאילתא ע"ג אות י"א, בדעת השאלתות שהעתיק בדברי ר"א : הרודה פת חמה ונותן לסל וכו'. דוקא פת חמה שאו נגמר בסל. וכ"כ שם אף בדעת רש"י נדה ח' א' ד"ה הסל. וכמו כן באור זרוע ח"א סי' רכ"ז שראה כתוב בשם רבינו יצחק ב"ר אשר זצ"ל דהא דאמר ר' אליעזר שהסל מצרפן היינו שרדה מן התנור ונתן לסל בעודן חמין ולא פזרן בקרקע אבל פזרן בקרקע תו לא מצרף להן הסל, וכתב עליו : ואין דבר זה בר סמכא, עיין בדבריו. ועיין בעהמ"ש שם שדק מלשון הרא"ש דמהני צירוף אחר שנצטנן, ושכן משמע מלשון הרמב"ם. וגם בטוש"ע יו"ד סי' שכ"ה א' ובא"ח סי' תנ"ז לא נזכר תנאי דצירוף סל מיד לאחר אפיה. 8 כג"י כ"מ, ולפנינו : זו מוז. 9 נראה שמפרש שנושכות זו את זו לאחר אפיה, ומה תועלת יש בכך, ועי"כ שנוגעות זו בזו בעודן חמות, ומשביחות עיי' כך. 10 עיי' בהלכות חלה להרמב"ן שם שכ' שרשב"ג מקיל יותר וסובר שאין צירוף אלא בנושכות אבל סל או תנור אינם מצרפים. ושמא ר"ל שלרשב"ג הנשיכה מצרפת בצירוף תנור

זה השער לה' צדיקים יבואו בו

ספר

מהר"ם חלאוה

על מסכת פסחים

בתוספת הערות והגהות ומראי מקומות בשם

נטעי גבריאל

מאת הצעיר באלפי ישראל

גבריאל ציננער

ברוקלין נ.י.

יוצא לאור ע"י מכון להוצאת ספרים וחקר כת"י
ע"ש ה"חתם סופר" ז"ל
בעיה"ק ירושלים תובב"א

שנת תשמ"ז

מלא מים ונותן לתוכו זית אגורי (כג). ולא כמו שאמרו קצת מפרשים במשקל הבצים (כג). ושיעור הכלי במדה נלמדהו מרביעית של תורה דלקמן בערבי פסחים (כד) ושיעורו לפי אותו חשבון כלי שרחבו בי טפחים וארכו בי וחצי ורומו אצבעיים וחצי אצבע וחומש אצבע. ובמקומה נאריך בה בג"ה (כה).

עמוד ב'

7 תניא ר' אליעזר אומר הסל מצרפן ר' יהושע אומר תנור מצרפן. שלש מחלוקות בדבר, בן בתירא סבר דוקא מן העיסה (כו) דכתיב (כז) ראשית עריסותיכם חלה. ר' יהושע סבר אף תנור מצרפן דכתיב מלחם הארץ (כח) אלא כיון דכתיב נמי עריסותיכם בעינן חלה בשעת גמר הלחם דהיינו בתנור (כט). ר' אליעזר סבר אף הרודה ונותן לסל הסל מצרפן וגמר נמי הוי, מיהו בעי הפרשת חלה בסל ראשון שרדה לתוכו בעודו חם דהוי כעין גמר (ל). וקיימ"ל כרי אליעזר (לא).

(כב) וכ"כ המנהיג סי' ל"ו, ומחזור ויטרי עמוד רנ"ח. ורבינו שמואל מפלייזא עמוד צ"ו ששומנו אגור בחוכו ויפלוט בו יותר.

(כג) הוא שיטת הגאונים עירובין דף פ"ב ע"ב, אשכול ח"ב עמוד נ"ב בשם ר' הילאי גאון, ריצ"ג הל' קידוש עמוד ו' וראבי"ה עמוד קט"ו והריטב"א כאן, ותשב"ץ ח"ב סי' רצ"א פ"ד, ופר"ח יו"ד סי' צ"ט סק"ו. ועיין ברמב"ם פ"ח מביכורים ה"טו שכתב עוד שתי מידות נוספות על גודל הכלי עיי"ש, ועי' בצל"ח לקמן בפרק ע"פ דף קט"ז ע"ב מה שהעיר על סתירת שני השיעורים והאריכו כזה בחזו"א או"ח קונטרס השיעורין, ושיעורי תורה להגאון ר' חיים נאה זצ"ל. ושיעורין של תורה (קנייבסקי) סי' ב' אות י"ד. ובהגהות שביבי אש שעל תלמיד הרשב"א כאן אות י"ב.

(כד) לקמן דף ק"ט ע"א.

(כה) וכ"כ הר"ן לקמן שם. ומאמר חמץ לרשב"ץ דף ל"א ע"א באריכות.

(כו) בהשלמה ורבינו יהונתן כאן ומאירי עמוד קס"א בשם מפרשים. וראה לעיל דף מ"ו ע"א ד"ה ולענין ובהגהות שם אות ל"ח.

(כז) במדבר ט"ו כ'.

(כח) שם.

(כט) כ"כ הרמב"ן בהל' חלה שלו, ובשאלות שאלתא ע"ג פרשת צו ובחי' הר"ן כאן, ורבינו דוד

7 (ל) כ"ה בחינוך מצוה שפ"ה בשם מורו, ומאירי בשם י"מ, ובריטב"א כאן, וכ"כ בעמק שאלה שאלתא ע"ג אות ל"א בדעת השאלות שהעתיק דברי ר"א הרודה פת חמה ונותן לסל משמע דוקא חמה שאז נגמר בסל וכ"כ באו"ח ח"א סי' רכ"ו בשם רבינו יצחק ב"ר אשר. וזה שיטת רש"י בנה דף ח' ע"א ד"ה סל שכתב ח"ל הסל מצרפם רק דוקא כשרודה אותן מן התנור אל תוך הסל ולא כשמכניסין אל תוך סל אחד אחר שכבר רדה אותם והניח אותם על השלחן, וכן דעת הריטב"א והנמק"י בסוגיין והחינוך מצוה שפ"ה בשם מורו, וכ"כ בהגהות דבר שאול יו"ד סי' שכ"ו ד"ה והנה. אך הרבה ראשונים לא ס"ל כן דעי' ברמב"ם פ"ו מהל' ביכורים ה"ה, והרא"ש כיצה פ"א סימן י"ג, והאו"ז שם סימן רכ"ו שצירוף סל כשנעשה אח"כ ג"כ מצרף, ועי' בשו"ת רב פעלים ח"ד סי' ל"ו שהעיר על המנהג שמברכים על צירוף סל שנעשה אחר הרדייה מפני דנקטינן הלכה כהרמב"ם עיי"ש.

(לא) וכ"כ הר"ף כאן וברש"י דף מ"ח ע"ב ד"ה א"ל.

נוסח השער במהדורה הראשונה

Ahai, of Shabha

ס פ ר

שאי לתורה

דרב אחאי גאון מאור הגולה

חלק שני

שאלתא דכולהי ספר ויקרא בו כלולה

עם ראשון לציון ושאלת שלום מהגאון הגדול מוהר"ר ישעיה ברלין וצלהיה
ובסדר נכון ונעלה, מאשר נדפס בתחילה

יותר מחמה באור רחב עמוקות יגלה. מכונה

ה ע מ ק ש א ל ה

לשדד עסקים בכל מיני דאיתא בשאלת. בעומק דברי רבינו אשר בחוראה לסגולה. וכל הראשונים נמשכו אחריו
בפח מלא. כי כל דבריו דברי קבלה. ועפ"י באור דברי רבינו הוגה המסילה. לכמה נימוקי בחיג וחר"ף ורמב"ם
עסורי החוראה העולה למעלה. וחרכה סוגיות בבלי וירושלמי מתחזורים כששלת. אשר חנן ה' גורא תהלת. אותי
העמוס בעבודה נפתלי צבי יהודה כא"א הרב מוה' יעקב ברל"י נ"י מוולאזין

ווי לנא

בדפוס ר' יוסף ראובן ב"ר מנחם מן ראם

שנת לאתף דר אחאי ע"ה

העמק

צו שאילתא עג

שאלה

מה

ראשון לציון

כואל מדריש דסיל שטונד עליו צניי. וכרין צמח"כ לא ירד לסיד הכריף גמור דמטק אחר דעה עלמו זיל דסיל שלכויפיצ דקידושין טכ"ג ממון, וכסבור שגם הכריף סיל הכי, וליהא. וכוונו משי"כ ככ"מ בשם ריש כמעילי דסיל לכריף ככרמז"ס דטכ"ג ט"מ, וא"כ כלן דסיד דכלכב כצ"ב ע"כ לא משום דסיל דחסור לאפוח צוירט דליה לן כואל, כה כיון דטובל עליו צניי וטכ"ג אי"מ ע"כ איה לן כואל ומי"ט חסור לאפוח; אלא ע"כ טעמא אחרינא כוא, דחסור לאחר ככפרשכ משעת מליהכ כמו דמליה לכפריש פיאכ בשעת קירכ דוקא, ונטערוה בשעת מירוה, כ"ג סלכ בשעכ שנתחייבכ ומקרא מלא כוא, לאשית טרוסוחי"כ סלכ תרימו בשעת טרוסכ דוקא, וא"כ און תקנכ אלא לכויל צלוון, אע"ג דמכ"ד חסור לסמוך על החיקון ככ"כ כמש"כ, אצל כיון דלא"ה צאופן אחר כוי כדופנד, ורי"ה ס"ל דאע"ג דראוי לכקדי' מלות ככפרשכ בשעת טרוסכ שכו"ה חיוב כראשון מכ"מ בשעת לחס כוא ג"כ זמן כחויב, שכרי אז מלטרף מכ"מ וכיון דזמנכ ג"כ בשעת לחס ודאי טוב יותר לכפריש לאחר שיהפכ משיסמוך על החיקון. וכיונו ע"כ כריף דכ"ה דרי"ה שייכ"ה צכך אחריתי דרי"ה דאפי' ק"ה כרודכ כוי ומשי"ה כואיף עוד לכני"ה כה דרי"ה אפי' כעפון כלומר דמכ"ה כוא ולא לסומר"ה צעלמ"ה כמש"כ לעיל, אלא דרשכ דקרא, וכיון דאיפסק כהס כלככ כרי"ה ממילא חסור לכפריש ולסמוך על החיקון של כעלמ' לונן, זוכי כוונ"ה כריף, ואחר כוונ"ה ראויה שקדמני צמי קכל"ה יעקב צוב. וכשחא נומ"ה דגס רש"י ד"ה מ"ה צ"י ד"ה א"ל כרי"ה כוי אלא עושכ סררכ קטנ"ה אלא גדול"ה ואופ"ה שחויב וכשכוא רוד"ה נוחן לכלי וכוא מלרפ"ן כוי, ומשמע דס"ל לרש"י דשעור ליש"ה צמי לרוף סל, וכש"גו ע"ז כתי' דמי' ד"ה כואל, ונראכ דגס רש"י לא כיון לה"ה, ופשיט"ה דאפשר לפטור ככקפ"ה צעלמ"ה כמו כל חו"מ של"ה כפריש בשעת מירוה מפריש וכולך אפילו עבר ול"ה וכן פסיח"ה כרואי"ה צפרק כגוזל קמ"ה, אלא משום דמכ"מ לא עבר שפיר, שכרי לא כפריש בשעת כחויב להכי כ"י שיוחס ככלי שוכיכ עוד זמן חיוב אחר, דכ"ס סל"ה או בשעת ליש"ה או בשעת לחס

היינו כפסיו
מכ"מ אלו כיון
קליון וזמן טכ"ג
ת"י וכפרשכ ד'
לא חות"ה כע"י:
כתבו ע"ז
דנכדון ערך כ"ך
גרוס כפסיו ש"ן
דרין לטמן עכ"ל

נמנ"ה כ"ה
צפוקים ד' ה.

ס"ה י"ה כ"ה

איצטריף בתנור מצטרף בסל י"ה) גמרא מילתא דלחם ורבי יהושע אומר אי איכא שיעורא בתנור תנור מצרפו אי לא לא מאי טעמא בתנור קא גמרא והוי לחם רבן שמעון בן גמליאל סבירא ליה כרבי אליעזר דאמר בסל • מי הוא אי איכא ככרות נושכות זו את זו מצטרפין קא סבר לחם דומיא דעיסה. הילכתא כמאן סבירא לן ת"ש דאמר רבא קבא מלוגנאה לפיסחא וכן לחלה והא אגז תנו חמשת רביעים קמח ועוד חייבין בחלה קבא מלוגנאה היינו חמשת רביעים ועוד דציפורי אמר רב יוסף הגי נשי דידן נהוג למיפא קפיאז בפיסחא אמר ליה אביי האי חומרא דאתי לקולא הוא דקא מפקעת ליה מחלה אמר ליה דעבדן כרבי אליעזר דתנו רבי אליעזר אומר הרודה פת חמה ונותן לסל הסל מצרפן לחלה ואמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי אליעזר אמר ליה והא אמר רבי יהושע בן לוי לא שנו אלא ככרות של בבל שנושכות זו את זו אבל • בעיני לא אמר ליה והא איתמר עלה א"ר יוחנן אפילו בעיני;

פ ס ה

עד שאילתא דמחייבין דבית ישראל לבעורי חמירא מארביסר בניסן שנא' שבעת ימים מצות תאכלו אך ביום הראשון • מאי הראשון אילימא ראשון דתג' א' והא כתיב שבעת ימים שאור לא ימצא בבתיכם אלא ראשון דמקמי חג והיינו ארביסר כדכתי' בראשון בארבעה עשר יום לחודש ואימא מאורתא מבי עייל ארביסר ביום כתיב ואימא מצפרא אך חלק דהוה ליה מתחילת שבע ועבדו רבנן הרחקה דליבער מתחיל' שש דלא לינגע באיסורא דאורייתא כדתנן • רבי מאיר' אומר אוכלין כל חמש ושורפין בתחילת שש מאי

מתקשות ונטעות ראיון לאכיל. וצכתי' כנו' כד' יכושע מי"ט צמור קא כוי לחס. ולפי זכ לא פליגי מתו כוי גמר אלא רי"ה ס"ל דהלוי צמור מעשה להס, ורי"ה ס"ל דהלוי צמור לחס דמיקרי משקל צמור כמו לטמן שחיל ונחמי מודכ כדהנן מנחות פ' כהודכ. עכ"פ מנזר דפי' ככתוב → ויכ"ה צלככס מלחס כהרן דרש"י דבשעת לחס ג"כ זמן חיוב אינו אלא בשעת גמר מלאכ, ולא לרוף סל אחר זמן מרובכ, וכדדוק רי"ה מתו כרודכ ונותן לסל כוי, ורבינו כוסוף וכעמיק לכולן כה דרי"ה כרודכ פה סמכ ונותן לסל כוי דוקא פה סמכ שאז נגמר בכל כמש"כ. ושעמתי של"ה דיוק רש"י נכד דף ס' א' ד"ה כסל מלרפ"ן לסלכ כשרודין מן כהנור עכ"ל, וכוא מיוחר ולא כה רש"י אלא ללמדנו דוקא מיד אחר ריכ"ה מן כהנור, וכי"כ כהיווך פ' של"ה צמס לכותיו ז"ל. מיכר כרש"ש ציל"ה פ"ה ס"ס י"ג ש"י וחס יבאו אפי"כ לידו לרוף כוי משמע דמכ"ה לרוף אחר שנטמן ג"כ. וצכתי' פסחים ד' מ"ו צ' סוד"ה כואל משמע דגס צעוסכ מכני לרוף סל, חכ לא שמענו אלא צלח. וכן לשון כרמז"ס כ' צכורים פ"ו כלי ט"ז עש"ה עייסכ פסוח"ה מכשעור ואפ"ה ונחן כפה לסל, וסזר ואפ"ה פה אחרת ונחן לסל אס נמקנך צכל שעור חלכ כסל מלרפ"ן לחלכ כוי. משמע דכנר נגמר מעשכ פה כרש"ש ונלטן מכ"מ מהני לרוף להשני. רשב"ג ס"ל כרי"ה דאמר אפי' צכל כוי קא סכר צעיון לחס דומיא דעייסכ כוי כנו נשו דודן נכוג למופ"ה קפוז"ה קפוז"ה צפסח"ה. כל"ל וכי"ה צכתי' א"ר יוחנן. לפי זכ"ה"ה מוכס דקיי"ל כרי' ווחן לגבי דריב"ל, אצל צכתי' כוסס' א"ר חיינ"ה וככי' איהא צמור"ה.

א' וְהָא כתיב שבעת ימים וכו'. כוא מיומר דאזני ורי' יוסי צכתי' [וכה שכני"ה רבינו דרש"ה דאזני ולא דרנ"ה, ועיון משי"כ צשאלח"ה קפ"ט פוח' א' צכ"ד צלריכות

Joseph Hayyim ben Elijah al-Hakam, 1909-1834

15

ליקבה"ו

עש"ו,

עמ"י

בינ"ו

ספר
רב פעלים
חלק רביעי

שו"ת על ארבע טורים וסוד ישרים
עם תוספות ותיקונים מכת"ק

של הגאון האדיר בנסתר ובנגלה, משנתו קב ונקי,
רשכבה"ג המקובל האלהי, המפורסם בספריו הקדושים
כקש"ת כמוהר"ר **יוסף חיים** זצוק"ל וזיע"א

יוצא לאור מחדש

בעזרת השם יתברך וישועתו
עם תוספות ותיקונים ומראה מקומות

הגיה ערך והכין לדפוס
הצב"י **יוסף חיים מזרחי** יצ"ו

בהוצאת

הצב"י ישועה בן דוד סאלם יצ"ו
פעיה"ק ירושת"ו ר"ח אלול התשע"ב
טל': 077-7810480 פקס: 077-3204015

לרועה הגוי כדי לרעותו ולגדלו, אבל אם הגוי מבקש ממנו הבכור להדיא כדי לרבעו על הבהמות, זה הוה ליה מרביע בידיים ואסור. ובסימן ש"ב נראה דגם למסרו לרועה גוי מחמיר, ובדוחק התיר על ידי תנאי שיחנה עמו. שלא יניחו לעלות על הפרות, ואם יניחו יפסיד שכרו וכנזכר לעיל. ולכן בנידון השאלה הדין הנזכרת ששואלין את הבכור מן הישראל כדי להרביעו, זה אסור בודאי וגם למסרו לרועה צריך לזהר וכאמור.

ומה ששאלת בכור בעל מום שנשחט ונמצא טריפה מה יעשו בו.

תשובה. דבר זה מפורש בשולחן ערוך (סימן ש"ז סעיף ב') שחטו ונמצא טריפה, או עורו עם בשרו אסור בהנאה וטעון קבורה. ומפורש הטעם בלבוש [שם] שלא התירו הכתוב אלא באכילה, דכתיב [דברים טו, כב] "בשרריך תאכלנו", וכשהוא נשחט ונעשה ראוי לאכילה שלא נטרף נעשה ממונו של כהן ומותר להאכילו אפילו לגוים ולכלבים, אבל אם מת או נמצא טריפה לא התירו התורה ואסור ליהנות ממנו, ואפילו לכלבים אסור להאכילו, וטעון קבורה ולא שריפה שאין שריפה בקדשים אלא כשהובאו לעזרה ונפסלו לאחר שחיטה. עכ"ל.

ובספר באר היטב (שם ס"ק כו) כתב, שאם מת הבכור נוהגין לקברו בסדין בבית הקברות, וצריך לקברו מעט בעומק פן יבא לחטט אחריהם. עכ"ל.

ומה ששאלת אם בכור בעל מום שנשחט ונמצא כשר, אם מותר להאכילו לישראל. גם דבר זה הוא דבר פשוט שמותר להאכילו לישראל, הן למכרו לו הן ליתנו לו בחינם, כי הוא כשאר ממונו של כהן לעשות בו מה שירצה, ורק דאינו יכול למכור בשרו

במקולין אלא ימכרנו בביתו, וכל זה הנהיג מפני הבכור שלא לזלזל בו כל כך. ואפילו כשמכרו בביתו לא ישקול הבשר בליטה מפני הכבוד, אבל לשקול בו מנה כנגד מנה כגון שיש לו חתיכת בשר חולין שנשקלה בליטרא, יכול לשקול כנגדה בשר בכור וכנזכר כל זה בשולחן ערוך (סימן ש"ו סעיף ו').

ודע כי מרן ז"ל בשולחן ערוך (סימן ש"ו סעיף ה) פסק שיוכל הכהן להאכילו אפילו לגוים. ומורי"ם בהגה"ה הוסיף שגם לכלבים יוכל להאכילו, כיון דממונו הוא. אך מכל מקום כתבו האחרונים ז"ל דאין להאכילו לגוים וכל שכן לכלבים, משום בזיון, ורק דרך זימון דהיינו שזימן הגוי אצלו מותר שיאכל עמו, אבל לא למכרו לו ואפילו ליתן לו חתיכת בשר חיה נמי לאו, וצריך לזהר בזה.

שאלה לו

שאלה. נשאלתי מן מעלת החכמים הי"ד על דבר החלה שכתב מרן ז"ל בשולחן ערוך (יורה דעה סימן שכ"ה סעיף א'), ואם נתנו על טבלא שאין לה לבזבז אינו מצטרפין וכו'. ועיין מה שכתב הרב שולחן גבוה (ס"ק ה) על דברי מרן ז"ל הנזכרים. ועיין מה שכתב מה"ר חיים פלאגיי ז"ל בספר רוח חיים (אות ב'), עיין שם. ומצינו בספר אפריון שלמה (על הלכות חלה) שכתב המחבר ז"ל (בלחם שלמה ס"ק ג'), ודע שבספר החינוך להרא"ה ז"ל (סימן שפ"ה) כתב ששמע ממורו מה שאמרו (חלה פ"ב מ"ד) שהרודה ונותן לסל הסל מצרפן לחלה, אינו אלא אם בשעת רדיה מן התנור נותנן לסל, אבל אם כשהוציאן מן התנור נותן אותם על גבי לוח או על גבי קרקע או בכל דבר שאין לו תוך, אף-על-פי שנתנו אחר-כך בסל, כבר נפטר

מתלה, וזהו שאמרו הרוד הרדיה מהתנור, עיין שם. שלא באהוהו הפוסקים, חפ"ה באור זרוע (ח"א סוף פ"ב פ"ב) האלה בשם ר' חת"י ואין דבר זה בר סמך הכתוב. לסל, משמע רוד לסל, תדע דלא קתני הר שפ"ה וכתב שם מדברי סימן ע"ג) נראה שסובר שם

נמצא לפי דברי הח והריב"א ז"ל לפי דברי השאלות אפריון שלמה הנזכר, דאם רדו פת מתנור זו הקרקע אפילו אחר-כך מצרפם ופטורים מן בגידאד נוהגים באפי שרודים מן התנור ע"י על שפת התנור ע"י מניחים אותם בסל, על-פי סברת הרמב"ם והטור ז"ל (סימן שכה) מצרפם. על כן יגזו בשביל הכרחה, כי ס כפול נ

תשובה. הן אמת כשהוציא קרקע, אף-על-פי ש פטורים מן החלה, בגידאד יע"א המנה [שם] ומברכין. וידוי ברור, אף-על-פי חוששין לספק בר ומפורסם יותר מז גדול כך נוהגין מז

אלא שדבר זה אנחנו דורשים אותו ברבים בשבת שקודם הרגל מדי שנה בשנה מאבותינו ואבות אבותינו לעשות כן ולברך.

וגם על מנהג עיר הקודש תוב"ב שאלתי במכתב להרב החסיד מהר"א מני נר"ו, והשיב שכן נוהגים בעיר הקודש תוב"ב להניחם אחר-כך בכלי או מכסים אותם ומברכין. ויש אשכנזים נזהרים לצרפם מפי התנור דוקא, ואנחנו נוהגים לצרפם אחר-כך. עכ"ד נר"ו.

אשר על כן הרוצה לצרפם מפי התנור ולברך עליהם הנה מה טוב יעשה כן לעצמו היכא דאפשר לו, אבל אנחנו אי אפשר לנו לעשות כן לצרפם בכלי מפי התנור בעודם חמין הרבה פן יתקלקלו, ועוד יש סיבות אחרות דמונעות.

גם עוד אם ירצה האדם לעשות מילי דחסידותא כזו בדברים הנהוגים, לאה ילאה, כי אין לך דבר בעולם שאין בו מחלוקת ואי אפשר לצאת ידי חובה אליבא דכולי עלמא. ברם בכמה ענינים דברו דבר, פוק חזי מאי עמא דבר. ורק צריך שיהיה מנהג ידוע ואמיץ כחמה בר.

ואשר הוגד לי שיש חכם אחד בשמעו זאת הסברא דסבירא להו שלא יועיל הצירוף אחר-כך, ונהג לעצמו להוציא חלה בלא ברכה, אחר המחילה לא כיון יפה בזה לעשות המצוה בלא ברכה מפני חשש סברא זו. ופוק חזי מה שכתב הרב הגאון שמלה חדשה ז"ל [תבואות שור סימן יט ס"ק כז] מוטב שיכניס האדם עצמו בספק ברכה שאינה צריכה, ולא יעשה המצוה בלא ברכה. ואם הוא חושש כזאת מה יעשה בשאר מילי דלא פלטי מפלוגתא, ועם כל זה הוא מברך עליהם. על כן נראה ודאי דצריך לברך כמנהגנו ומנהג עיר הקודש תוב"ב.

מחלה, וזהו שאמרו הרודה ונותן לסל בשעת רדיה מהתנור, עיין שם. והנה זהו דבר חדש שלא בארוהו הפוסקים, ואמנם מצאתי לו חבר באור זרוע (ח"א סוף סימן רכ"ו) שכתב גם כן כדברים האלה בשם ריב"א ז"ל, וכתב על זה, ואין דבר זה בר סמכא, דהא קתני הרודה ונותן לסל, משמע רודה ואחר שעה נותן לסל, תדע דלא קתני הרודה לתוך הסל, עיין שם. וכתב שם מדברי השאלתות (פרשת צו סימן ע"ג) נראה שסובר כהריב"א וכו', עיין שם.

נמצא לפי דברי החינוך משם רבו ז"ל והריב"א ז"ל שהביאו אור זרוע ולפי דברי השאלתות לפי מה שדקדק ממנו אפריון שלמה הנזכר, כולם שוים לטובה דאם רדו פת מתנור והניחו על הלוח או על הקרקע אפילו אחר-כך הניחו בסל, אין הסל מצרפם ופטורים מן החלה. ופה עירנו בג'דאד נוהגים באפיית המצות קודם פסח שרודים מן התנור על גבי מחצלת המונחת על שפת התנור עד שיצטננו, ואחר-כך מניחים אותם בסל, וצריך לומר שנהגו על-פי סברת הרמב"ם [הלכות ביכורים ו, טז] והטור ז"ל [סימן שכה] דגם בכהאי גוונא הסל מצרפם. על כן יגיד לנו דעת מה לעשות בשביל הברכה, כי ספק ברכות להקל, ושכרו כפול מן השמים.

תשובה. הן אמת דאיכא דסבירא להו אם כשהוציאן מן התנור נתנם על גבי קרקע, אף-על-פי שנתנם אחר-כך בתוך הסל פטורים מן החלה, מכל מקום אצלנו פה בג'דאד יע"א המנהג ברור ופשוט כהרמב"ם [שם] ומברכין. וידוע שכל דבר שיש לו מנהג ברור, אף-על-פי שיש בו מחלוקת, אין חוששין לספק ברכות, ואין לך מנהג ברור ומפורסם יותר מזה דכל העיר מקטון ועד גדול כך נוהגין מדורות הראשונים. ולא עוד

זה הוא
ואפילו
בליטרא
בנגד מנה
שנשקלה
ד בכור,
י סעיף ר).

ן שו סעיף
ו אפילו
לכלבים
אך מכל
להאכילו
יון, ורק
לו מותר
לו ליתן
ליזוהר

הי"ו
ן ז"ל
, ואם
אינן
שולחן
זכרים.
י ז"ל
ומצינו
שכתב
בספר
ששמע
הרודה
לא אם
אל אם
יו לוח
תוך,
נפטר

18

ודע בעיקה הסברא הזאת שהביא בחינוך בשם מורו ז"ל, ראיתי להגאון (מחנה) [מנחת] (72) חינוך ז"ל [שם] שכתב וזה לשונו: דעה זו לא ראיתי מובא בשום מקום, לא בהרא"ש ולא בטור ובשולחן ערוך, דלכאורה נראה דתמיד מצטרף אם הגיע לכלי שיש לו תוך, וצריך עיון דדעה זו אינו מובא בשום מקום, ואחר זמן הראני חכם אחד נדפס ספר אור זרוע הגדול [דלעיל], ושם הביא בשם ריצב"א כדברי המחבר, ורבינו אור זרוע חולק עליו, וכתב דאין דבר זה בר סמכא, עיין שם [באור זרוע] [בהלכות חלה סוף סימן רכ"ז]. עכ"ל.

גם בספר העמק שאלה חיבור על שאלות [שם סי' ק"א] כתב וזה לשונו: ורבינו הוסיף להלן הא דרבי אליעזר הרודה פת חמה ונותן לסל וכו' דוקא פת חמה שאז נגמר בסל כמו שכתבנו, ושמעתי שלזה דייק רש"י (בנידה דף ח' ע"א ד"ה הסל מצרפן לחלה) כשרודין מן התנור. עכ"ל. והוא מיותר, ולא בא רש"י אלא ללמדנו דוקא מיד אחר רדיה מן התנור, וכן כתב החינוך (פרשת שלה) בשם רבותיו ז"ל, מיהו בהרא"ש (ביצה פ"א סוף סימן י"ג) שכתב: ואם יבואו אחר-כך לידי צירוף וכו', משמע דמהני צירוף אחר שנצטנן גם כן, וכן לשון הרמב"ם (הלכות בכורים פ"ו הט"ז) עשה עיסה וכו', משמע דכבר נגמר מעשה פת הראשונה ונצטנן, מכל מקום מהני צירוף להשני. עכ"ל, עיין שם.

שאלה לז

שאלה. במקום בבל הישנה הסמוכה לעיר חלה יע"א שם חופרים ומוצאים כלים של אבנים וחפצים של זהב וכסף וכיוצא שהם ישנים מזמן קדמון, ויש בני

אדם שעסקם בכך וקונים ושולחים לעיר אירופא ששם אוהבים ומשתוקקים לדבריהם אלו שהם אנתיקה (=עתיקות), והנה בשנה זו מצאו במחפורת ההיא קברים, ובתוף הקפר נמצא מסודר על העפר חתיכות טעין של זהב מנוקבים, ואומרים שכך היה הדפס מקודם לתפור בתכריכין של המת חתיכות זהב, וברוב השנים התכריכין והארון של נעשו עפר ונשארו אלו הטעין חתיכות טעין של זהב, ולכן הם מנוקבים כדי שיהיה תופרין אותם בתכריכין עלידי נקבים אלה והיהודי קנה חתיכות הזהב אלו כדי לשלוחם לאירופה להרויח בהם. וכאשר סיפרו זה לפני, נסתפקתי בזה מאחר שאלו נמצאו תוך הקבר, אף-על-פי שלא נראה שם לא גוף ולא תכריכין מחמת שנעשו עפר ברוב השנים כל זה להם יותר מאלפים שנה, מכל מקום חזקה שהם היו מחוברים עם תכריכין של המת ולצרכו נעשו, כי הקבר שהוא עשוי מאבנים עודנו קיים ונראה, והנה הם נמצאו בתוכו, ואם כן אלו הם אסורים בהנאה.

תשובה. ראיתי להרב בית דוד ז"ל (ביורה דעה סימן ק"ע) שנשאל בענין שמצאו תיבה של שיש קבורה במעבה האדמה והיא מלאה עצמות אדם ואומרים שהם ממתי גוים מזמן היוונים ולוקחים התיבה לצורך מעין מים, אי שרי למעבד הכי, דהא בשולחן ערוך (יורה דעה סימן שמ"ט סעיף א') כתב: מת בין גוי בין ישראל ותכריכיו אסורין בהנאה. וכתב הרב תחילה שמע שיש אומרים מה שכתוב בשולחן ערוך 'בין גוי' טעות סופר, יען כי בכסף משנה [הלכות ערכין ה' טז] כתב דגוי אינו אסור בהנאה. ושוב כתב שזה אי אפשר לומר שנפל טעות כזו בכל ספרי השולחן ערוך ובכל ספרי הלבוש, ועוד כי מצא להדיא

(72) רבינו כתב בכל מקום 'מחנה חנוך' בטעות במקום 'מנחת חינוך'.

בפרשנות הרשב"א ז"ל גוי אסור בהנאה. ו מהרש"ם ז"ל (ביורה דעה סי' ק"ע) המת עצמו הוא תכריכו וכו' ובנין הקבר והפנים אינם אלא כ חפץ המחבר ז"ל דיש פטולחן ערוך (שם בס' הזמנה) והאי תיבה של הזמנה. והנה דין זה דהזמנה (סימן שמ"ט סעיף ג') נתנם עליו ולא הזמינו לא אסור. [עד כאן]. והנה יש כאן ספק אם א"א רק נתנם עלי שאסור זה מדרבנן ורק

ועוד הא איכא בזה ניתנו שם על ד שם הגם כי קרוב לזו נתנו, עם כל זה כיון בעין כי אם רק הקב אולי אדם אחד הטמי יש בזה ספק ספיקא, ואם תמצא לומר ל: שמה נתנום עליו ולא והשתא הוי ספק כ [ואין לחוש עוד בזה (סימן שמ"ט ס"ק א') ע דסבירא להו על המ ישראל אסור בהנאה אינו אסור אלא מד להאריך בזה. ואיך נראה דאין כאן מיו בהם, והי' יתברך יא כן יו

ולעניות דעתי הני תרתי לאו תקנחא וינהו, כי מה שכתב
שישמוט עוף בצרכה מחילה, הא לפי מה שפשוט
בעיניו ששני מלות הללו הוו הפסק, איך יעשה לכתחלה לשמוט
הבהמה בלא צרכה על סמך צרכה העוף, הלא רוב הפוסקים
סבירא להו דשימה בין שמיטה לשמיטה הוה הפסק, וכן הוה
דעת הטור, ועיין בצ"ח יוסף (רי"ה רמ"ש וכן אם רוצה) ולקמן ס"ק
י"ט. ואם כן, איך יכנסו עצמו לכתחילה לספק גדול כזה.

ומה שכתב שיצרך אחר התחלת השמיטה, על זה קשה
מהירושלמי פרק הרוואה (בבבא פ"ט הל' ג'), זה לשונו,
מנזח אימתי מצרך עליהם, רבי יוחנן אמר עובר לעשייתו, רב
הונא אמר בשעת עשייתו, עכ"ל. אלמא דשעת עשייתו לאו
עובר לעשייתו מקרי. ואין קיימא לן כרבי יוחנן, כידוע בגמרא
בבבא (פסחים ד' ע"ב), ואם כן אין לצרך בשעת עשייתו, וכן משמע
ממה שכתב הרא"ש פרק כיסוי הדם (ס"ו ר') בשם בעל הלכות
גדולות (הל' כיסוי הדם, ס"ו ס"ט) שיש לצרך על כיסוי הדם אחר
הכיסוי, דאף על גב דבעינן עובר לעשייתו, הני מילי בתחלת

המנזח, אבל זו סיוס המנזח הוא, ובאמצע מנזח אין ראוי לצרך, הלכך מצרך אחר הגמרא, עכ"ל. אלמא דגרע טפי לצרך באמצע
המנזח מאחר גמרה. אף על גב דאין לא קיימא לן בזה כבעל הלכות גדולות, היינו מטעם שכתב הרא"ש שם, דאין סבירא לן
דכיסוי מנזח גמורה באפי נפשה ומצרכין עלה קודם שהוא עובר לעשייתו, אבל לצרך באמצע המנזח, לא אשכחן מאן דפליג.
ובן משמע ממה שכתב הרמב"ם פרק י"א מהלכות ברכות (הל' ה') וזה לשונו, העושה מנזח ולא צירך, אם מנזח שעדיין עשייתה
קיימת כו', כיצד, הרי שנחטף צליית כו' ולא צירך, חוזר ומצרך אשר קדשנו במנזחיו וזונו להחטף צליית כו'. (הל' ו')
אבל אם שחט בלא ברכה אינו חוזר אחר שמיטה ומצרך כו', עכ"ל. ומדלא מפליג בשמיטה גופה אם עדיין קיימת שלא גמר
השמיטה יצרך, אלא דדווקא צליית זכיונא דאחר הברכה מקיים המנזח בשלימותו כתחלתה, ואינו קאת מנזח, תדע דמצרך
להחטף ולא על עיטוף, משום דצרכתו להצא כמו קודם שנחטף, דכל פורתא, אי לא עבד כי אם האי פורתא קיים המנזח
בשלימותה, והוה עובר לעשייתו. מה שאין כן מנזח שאין זה כי אם כולה ביחד כגון שמיטה, אי חד סימן שחוט כבר או מעט
הושט שוב אין צוחר מנזח בפני עצמו, רק כששחט אותן יחד כולה חדא מנזח, בזה אינו מצרך כי אם קודם הכל. אבל אחר
התחלה, שעת עשייתה הוא כרוב הונא ולא כרבי יוחנן דבעי עובר לעשייתו. ומהאי טעמא נמי סבירא ליה לבעל הלכות גדולות
דאין לצרך בין שמיטה לכיסוי, כיון דאי אפשר לכיסוי בלא שמיטה, הוה ליה אמצע מנזח.

ואל תשיבני מנטילת ידים, דמצרכין קודם ניגוב ולא אמרינן דהוה באמצע מנזח, יש לומר דהניגוב עיקר המנזח והטערה הוא.
ואע"ג דמשמע מחוס' פרק (סוכה) לולב הגזול דף ל"ט (ע"א ד"ה עובר לעשייתו) ובר"ן שם (ב' ע"ב ד"ה ומדפרכין) דכל זמן שלא גמר
המנזח הוה ליה עובר לעשייתו, הא אין לא פסקינן הכי, כדאיתא באורח חיים סימן תרנ"א (סעיף ה'). וגם סוגיין דעלמא דמצרכין
קודם כל התחלה, אלמא דהכי מקרי עובר לעשייתו. וכן משמע שם בתוספות גופייהו דלא סבירא להו למסקנא הכי, מחוץ
הירושלמי שהבאתי לעיל (רי"ה ומה שכתב). וכן, דשמיטה כזוונה תליא מילתא, שיכווין למעצד כדינא, ואין סהדי דלא מזו כוונת כלל
לשמיחה יחד, הברכה והשמיטה. ולא דמי לשחט בחדא ומכסי בחדא (פ"ו ע"א), דלכיסוי אין צריך כוונה.

ולבן לעניות דעתי אסור לעשות כן לצרך ולשחוט כאחת. מיהו, מה דפשיטא לפני חדש דשני מלות הללו הוו הפסק בין צרכה
לשמיטה, לעניות דעתי איפכא מסתברא, כיון דאי אפשר לשחוט כי אם כשיכווין ויאמר ששחט לשם הקצ"ה, הוה ליה
כגביל לתורא (בבבא פ"ט ע"א, שו"ע ארי"ח ס"י קס"ז סעיף ו'), דהתם נמי טעמא כיון דאסור לאכול כי אם אחר שיתן לצהמתו, הוה ליה מעטין
אכילה, והכא נמי הוה ליה מעטין שמיטה. ואף על גב דהתם המורה חייבתו והכא אונס ע"י גוים הוא, מה צרך, מ"מ ענייני
שמיטה מקרי. ואפילו אם מעצמו יאמר השוחט אחר הברכה ששחט זה לשם מנזח ה', נראה לי דלא הוה הפסק, וכ"ש כה"ג.
רק מושג אני, כיון דהגוים מקפידים צרך ומנהגם הוא, הוה ליה כחוקת הגוים. ואף על גב דאם אי אפשר לצטל יש לצדד
להיתר, כיון שהוא דבר מצוה הכוונה ששחט לשם ה', מכל מקום מכוער הדבר לחזק מעשיהם, ודמי קאת לשחוט לא"ל
קיבל"א המצוה בתשובת הרשב"א (ח"א ס"י שמי"ה) והוצא לעיל סימן ד' (סעיף ו', שמי"ה סעיף י"ז). ולכן פשוט שאם אפשר לצטל ראוי
להשתדל ולהתחמך לצטל.

ואם אי אפשר לבטלו, יש להשתדל לאמרם קודם
הברכה.

ואם גם זה אי אפשר, נראה לי כיון דהישראל מכוין
במלות אלו שהשמיטה הוא לשם הקב"ה
שהוא אל כביר שציונו לשחוט, לא הוה הפסק,
דמברר מענייני שמיטה הוא, ואי אפשר בלאו הכי.
אבל לא יאמר מלות אלו, וישחוט ויברך בבת
אחת, דבעינן הברכה עובר לעשייתו;

מ. שח בין שמיטה לשמיטה בדבר שאינו מצרכי
השמיטה, אפילו (מ"ז) מלה אחת, יש
מחלוקת בין הפוסקים אי צריך ברכה אחרת או לא,
ולכן צריך ליהדר שלא ישחט כלל בין שמיטה
לשמיטה.

76

לפי סכומי נכסיה
שאלו נכסיו
בבבא פ"ט
בכ"ו ע"ב

בר"ה ז' אלמנא סוגיין שור
ב"ב
בבבא פ"ט

74

ואם אירע ששה, נראה לי כרי להוציא נפשו מפלוגתא (י) יסיה דעתו מהשחיטה על ידי שיעקור ממקומו ויעסוק בדברים אחרים כאינו רוצה לשחוט עד אחר זמן הרבה, שאז כשיחזור לשחוט יהיה חייב מדינא לברך. L

(י) יסיה דעתו. אף על גב דלכאורה אסור להרצות בצרכות צמיון, כדהוכיחו הפוסקים מהא דיומא דף ע' (ע"א), דאמרינן ללא הציאו. ספר תורה אחרת משום צרכה שאינה צריכה, מכל מקום נראה לי היכא דאיכא ספיקא אם יצרך או לא; עדיף טפי להסית דעתו. ואף על גב דכתב התרומת הדשן (סי' ס"ה) הציאו בית יוסף אורח חיים סימן ח' (י"ה ודרך העטיפה), שהר"מ לא לבש הטלית קטן כי אם אחר

צואו מצית הכנסת, מטעם דלפעמים לא היה צריך להסית צין טלית קטן לגדול שלובש צצית הכנסת, גם [לא] היה ראוי להסית עצמו בלא צורך שלא לחייב עצמו בצרכה חנם, ולכן נסתפק אם חייב לברך על טלית גדול צצית הכנסת, ולזה לא היה לבשו עד אחר התפלה שנודמן לו שיחה, והיה מצרך עליו, עכ"ד. אלמא דאפילו במקום שנסתפק בצרכה לא רצה לגרוס צרכה על ידי הסתה הדעת. L

נראה לי דאפילו לסברא זו שאני הכא, דהתם לא היה באפשר להסית עצמו מלבוש טלית גדול, דהוה כחיוב אללו להתעטף בו צצעת התפילה, ולא היה יכול כי אם לעשות הפסק צנייהם כדי לגרוס צרכה, וזה אסור. אבל אם היה אפשר להסית דעתו כאינו רוצה ללבוש טלית עוד, אין זה גורם צרכה. מדע, דלמאי לבש מוהר"מ הטלית קטן אחר התפילה, אכתי הוה ליה גורם צרכה, כיון דצרכו היה לבשו אף קודם התפילה, ונתכווין ללבוש אחר שהסית דעתו כדי לברך עליו שנית. אלא דכהאי גוונא לאו גורם הוא, כיון דאין חיוב על כל פנים עליו ללבוש טלית קטן, הרי הוא לובשו בזמן שהוא רוצה. הכי נמי צנידון דידן, כיון שאין צריך לשחוט על כל פנים, יכול הוא לומר אינו רוצה לשחוט כי אם אחר זמן רב ויפסיק צצקירת מקום ועסקים צגוונא דהוה הפסק צרור. ומו, דמהר"מ רצה להנצל אף מגרם צרכה, ולכן לא היה לובש. אבל במקום שלא סגי בלאו הכי, מודה מהר"מ דעדיף לגרוס צרכה צצפק מספיקא דאין מצרך כלל, ועיין מה שכתבתי עוד מזה ס"ק כ"ו.

והפרי חדש (סי' ה') כתב, דיש להזהיר השומעים ללאת ידי ספק צרכה, שיגמרו צדעתם שלא ללאת צצרכה ראשונה כי אם כל זמן. שלא ישיחו שיחה צטילה, עכ"ד. ומלבד שצריך למרץ כמו שצצרת, ללא חקצי דלעת האומרים דשיחה לא הוה הפסק, אם כן אין לגרוס צצוונתו צצרכה שאינה צריכה, כמו שהצצתי לעיל מתשובות תרומת הדשן, נראה לי דאין זה חיקון כלל, וכחאי גוונא לאו צצרכה שאינה צריכה מקרי, אלא צצרכה לצטלה מקרי. דכיון דכל הנשחטים עומדים לפניו ומתכווין לשחוט כולם, לא מהני מה שמתשצ שהצצרכה לא חצטור כי אם אחת מהם. הגע עצמך, אם היו מונחים לפניו פירות ומכווין לאכול כולם ורוצה לברך על כל אחת על ידי שמכווין בכל צצרכה שלא לפטור כי אם אחת אחת, הוה לא נקרא מצרך לצטלה. וכן משמע משל"ה (סי' שבת נר מצוה, אות ס"ו) שכתב דצצצת אם הציאו לו פירות חוך הסעודה יכול להניחם עד אחר הסעודה שצירוי צצרכה אחרונה להשלים מלה צצרכות, דמוחר לגרוס צצצת שאינה צריכה כדי להשלים, עכ"ד, והציאו מגן אצרהס סימן (רי"ג) [רע"ו] (סי' רי). ואי אחת, קשה, למה ליה כולי האי, הרי כיון דמוחר לו לגרוס צצרכות יכול לקיים כל הצצרכות החסירים צצת אחת, שיציאו לפניו עשר או עשרים אגוזים, ויצרך על כל אחת על ידי שצכוין שלא לפטור צצצרכתו כי אם אחת. אלא דכהאי גוונא צצרכה לצטלה הוא, ואין זה מצרך אלא מנאך ומלגלג, ולא גורם צצרכה הוא. וכעין זה כתב מגן אצרהס סימן תרל"ט ס"ק י"ו.

ואף על גב דכתבו החוספות (שבת קי"ח ע"א ד"ה במנחה) צצצצת יפסיק סעודתו לשניים על ידי צצצת המזון, והוצא צצצלתן ערוך אורח חיים סימן רצ"א (סעיף ג'), לא דמי כלל, דהתם צצצת המזון הפסק מעליא הוא, וגמר סעודה. גם ממה שכתב השלתן ערוך אורח חיים סימן קע"ד (סעיף ד'), דצכווין צכוס הצצלה שלא לפטור יין צצצתן המזון אם נטל ידיו צצניהס, אין משס רציה, דהתם אין הכוסות מעיין אחד, שזה צא למצוה וזה צא לשחוט, כמו שכתב צצצית יוסף שס (ד"ה וה"מ שצריך לברך). ומו, דהמוציא מפסקתן, ולהכי אפילו למאן דאמר שאינו הפסק כשאינו מכווין להפסיקן, מכל מקום כשמכווין מודה שאינו מערבצן יחד. אבל דבר שאינו משונה כלל מתצירו, לא מצינו שיפסקן צצצצצתו לברך על כל אחת בלא נמלך.

ובאורח חיים סימן תע"ד (סעיף א') יש מתלוקת גדול צין הפוסקים לענין צצצת הכוסות דסדר של פסח, ואין גוהגין לברך צצרכה ראשונה על כל כוס, ולא אשחמיט חד מקדמאי וצצצראי לכחוצ שיס ללאת ידי ספק ולכווין בכל כוס שאינו פוטור כי אם אותו כוס. ואין למרץ דאס כן יצטרך לברך צצרכה אחרונה על כל כוס, דזה אינו, לא יהא אלא נמלך שמצרך צצרכה אחרונה אחר כל. ואף על גב דלכאורה משמע מהט"ז שס (סי' א') דמהני מתצצתו, המעיין יראה שלא כיון הט"ז לזה, רק צוונתו דהוה כנמלך בכל כוס מכה חיוצ שחייצוהו חכמים לעשות בכל כוס מצוה אחרת. ואין להצריך צוה יומר, שאין כאן מקומו.

(י) שיעקור. עיין מה שכתב מגן אצרהס סימן ח' ס"ק י"ו.

יג. אם אינו שוחט רק עוף אחד, מותר לדבר בין השחיטה לכיסוי, ומכל מקום טוב שלא לדבר²², דהכיסוי גמר מצות השחיטה, והמתחיל במצוה אומרים לו גמור²³ בלי הפסק.

וכל מקום שנוכר בסימן זה עוף, חיה כיצא בו, וכל מקום שנוכר עופות, הוא הדין חיות, או חיה ועוף:

יד. מי שבירך על השחיטה, וגמר שחיטתו, ואחר כך הביאו לו עוד לשחוט, בין קודם כיסוי ובין אחר כיסוי, או בדבר שאין צריך כיסוי, אם הוא מין אחר, כגון שחט בהמה או חיה והביאו לו עוף, או אפילו אותו מין, רק כשבירך (כד) גמר בדעתו שאפילו יביאו לו יותר לא ישחוט, וכשהובא נמלך לשחוט, צריך לברך שנית, דאפילו היו לפניו בשעת ברכה, רק שאז היה דעתו שלא לשחוט, הוה ליה נמלך, וצריך ברכה אחרת. ולענין כיסוי עיין לעיל סעיף י"א²⁴ ולקמן סעיף י"ז²⁵.

טו. אבל בדרך לשחוט סתם, וכשגמר הביאו לו ממין הראשון, (כה) בין נסתלקו הראשונים מלפניו, ובין עדיין מונחים שחוטים לפניו, בזה יש מחלוקת בין הפוסקים אם לברך שנית, ונ"ל אם בהמה היתה הראשונה, והביאו לו בהמה, או אפילו הראשונה היתה עוף, ואחר כיסוי הביאו לו עוף אחר, או הובא (כו) בין ברכת הכיסוי לכיסוי, יכסה, ויסיח דעתו, כמ"ש סעיף ט', כדי לברך אשחיטה שניה וכיסוי שנית בפני עצמם.

ולפי זה דברי הרא"ש והר"ן אחד הם. אלא שנראה לי דמטוה שאני, ומודה הרא"ש דמטוה לא מפסקא כל שלא הסיט דעתו מהראשונה, ולכן אין צידי להכריע בזה, ולכן ראוי לעשות כמו שכתבתי בפנים. ואין לומר יסיח דעתו קודם שחיטת העוף, עיין מה שכתבתי לקמן ס"ק כ"ז, אם כבר נשחט העוף השני אין ראוי להסיח דעתו, כי חל עליו מיד חובת כיסוי, ואין להחמיק המטוה כלל, ויכסה בלא ברכה.

טז. אחר כיסוי. משמעות הטור דפלוגמיה עם צעל העיטור (הלי שחיטה, סי' ע"ג) הוא נקודס כיסוי, ויש לומר דוקא קודם כיסוי סצירא ליה לצעל העיטור דאם הובא מאותו מין, דהיינו שחט עוף והציאו עוף, או חיה והציאו חיה, אין צריך לברך, דכיון דעדיין לא כיסה לא גמר מצוותו, אבל אחר כיסוי, אפילו הציאו אותו מין צריך לברך. ולזה נטה מתחלה דעת האליה וז"ל אורח חיים סימן ר"ו (א"ח ז'), אבל משמעות הפוסקים אינו כן, כמו שכתב הוא ז"ל שם למסקנא. משמע גם דעתו כן, דאפילו הובא אחר כיסוי פליג צעל העיטור. והא דאיירי הטור נקודס כיסוי, לאשמועינן דין אחר, דיכסה ואחר כך ישחוט, ומינה דהוא הדין בדבר שאין צריך כיסוי.

טז. גמר בדעתו. כן העלה המגן אצרהם סימן ר"ו ס"ק ז' לענין אכילת פירות, ומוכח בשלחן ערוך שם בכמה מקומות (ע"י סעיף ה' ז') דאפילו מונחים לפניו בשעת ברכה, רק שדעתו שלא לאכלם לא נפטרו צאותה ברכה. והכי משמע בגמרא פסחים דף ק"ג (ע"ב) בהא דאמימר אמר נמלך אנא כו', צרש"ס (ד"ה נמלך א"י) שנמלך על כל כוס ששתה. משמע דאין חילוק, אפילו היו לפניו, וכן דעת הפרי חדש להדיא (כ"א) ס"ק ט'. רק שמה שכתב פרי חדש שם להשיג אמור"מ ז"ל שצ"ל דברי השלחן ערוך (כ"א סעיף ו' ואורח חיים סי' ר"ו סעיף ה') צנמלך, הוא תמיה, דודאי לא צ"ל מור"מ ז"ל השלחן ערוך צנמלך ממש דאיירי ציה הפרי חדש, כדמשמע לשונו דפרי חדש, שכתב שאף שהיו הרבה צהמות לפניו ומתחלה לא היה בדעתו אלא לשחוט אחת כו' צריך לחזור ולברך, עכ"ד. והיינו נמלך ממש, דאי שחט סתם, פשיטא דפוטור כל אשר לפניו כמו בבעודה ופירות. וצנמלך ממש, דאי מודה העיטור (שם) והנמשכין אחריו לברך ברכה אחת[ר"ת]. רק מור"מ. פירש דפלוגמיה דהטור והעיטור נסתמא, וכן כתב המגן אצרהם שם. ואף על גב דהצית יוסף משמע דסצירא ליה דבאורח חיים סימן ר"ו מיירי צנמלך לכל מה שציאו לפניו (ע"י כ"ב שם ד"ה ומה שכתב רבינו אבל מ"ז), כמו שכתב מגן אצרהם שם, מכל מקום רמ"א פליג עליה בהא, וסצירא ליה דצין צאורח חיים וצין ציורה דעה מיירי צנמלך. ולכן כשהעתיק השלחן ערוך לשון הטור באורח חיים דאין צריך ברכה אחרת, וסצירא ליה למור"מ דהיינו צנמלך וכלענת העיטור, הגיה עליו שטוב להיות דעתו כו', כדי לנאח ידי פלוגמת הטור. וכן הגיה כאן, דעיקר כהעיטור. ויפה כיון מור"מ ז"ל לפי דעתו דפסק כהעיטור.

טז. בין נסתלקו. המגן אצרהם סימן ר"ו (שם) צ"ל פלוגמתא זו אליבא דהצית יוסף (שם) בשוחט סתם, וכן משמע נמי אליבא דמור"מ ז"ל. רק נראה שם מדברי מגן אצרהם דסצירא ליה, דעד כאן לא הקיל צעל העיטור אלא בעדיין מונחים לפניו, אף על פי שכבר שחטן. אבל לא משמע כן לשום אחד משאר הפוסקים לחלק בזה.

טז. בין ברכה. עיין מה שכתבתי לקמן ס"ק ל"א.

ציוני מל

שמ"ח: יב. הוא לשון הרמ"א בסי' זה ע"י ד', והט"ז שם ס"ק ה' כתב ז"ל, ע"כ כתב הרמ"א דטוב ליהרר שלא לדבר כיון שהוא באמצע המצוה, עיי"ש. יג. מדרש תנחומא פ' עקב סי' ר', ושם כתוב סתם "אומרים לו גמור", ונראה שרבינו למד מזה דר"ל גם שיגמור "רלו הפתח" יד. שלחחילה יחיה הציצה הראשונה עם הריחוי שיהא גמר השחיטה. ואח"כ ישחוט השני. ויכסה דם השני בלי ברכה.

7 ←

אבל אם הובא קודם ברכת הכיסוי, לא יסיה דעתו, שהרי מחויב הוא לברך ולכסות מיד, וגם (ב) אחר הכיסוי אין ראוי להסיח דעתו לחייב עצמו בברכת הכיסוי אחר כך שאינה צריכה, ולכן יברך ויכסה וישחוט (כח) בלא ברכה, גם יכסה אחר כך בלא ברכה.

וכן נמי היכא דאי אפשר להסיח דעתו, כגון שנחוצו לו לשחוט, וישחוט ויכסה אחר כך בלא ברכה:

פז. אם בשעת הברכה ראשונה דשחיטה, נתכוין לכל מה שיביאו לפניו לשחוט, אין צריך ברכה אחרת, (כט) אפילו במין אחר, אפילו הובא אחר שגמר הכל, אלא שוחט הכל זה אחר זה ומכסה אחר כך הכל בפעם א', אם אין בהמה מפסקת ביניהם, כמו"ש לעיל סעיף י"א^{טו}.

וראוי לכל שוחט לכוין כן, כדי שלא יכניס עצמו למחלוקת דסעיפים הקודמים, * ושוחט דמתא דינו כמו שמכוין לשחוט כל המובא לפניו, שפתם דעתו כן הוא:

פז. מי שבירך על השחיטה, ובין ברכה לשחיטה, או קודם שגמר לשחוט כל שהיו לפניו בשעת ברכה, הובא לו עוד לשחוט, אם (ז) גמולך

(כו) אחר הכיסוי. אף על גב דהעליתי לעיל ס"ק י"ז צטייעמא דשמיא, דצטייקא יס. להסיח דעתו לחייב עצמו צירור לברך, היינו משום דעדיף טפי להכניס עצמו צספק צרכה שאינה צריכה מלהכניס עצמו לספק שלא יצרך צמקוס הצריך צרכה, דצצרה הוא, הגע עצמך, אם הכניס אדם עצמו ודאי לצרכה שאינה צריכה וצא לימלך, האם נאמר לו תעשה צלא צרכה כלל כדי שלא תכשל צצאיסור המרצה צצרכות, דזה ודאי אינו כן. אלמא דטפי חמיר אינו מצרך כלל מגורם צרכה. אבל משום ספק עשייה צלא צרכה יגרום צרכה שאינה צריכה צודאי, כגון נידון דידן, שאם הוצא קודם צרכה הכיסוי צודאי יכול לפטור צצרכה זו גם המוצא מצרכה הכיסוי, והוא יגרום על ידי היסח הדעת צצרכה שאינה צריכה משום ספק צצרכה השמיטה, זה לא יתכן להניח הודאי ולתפוס הספק. ואף על גב דכתבתי צס"ק הנזכר דנראה לי דדבר צצידו צלא לעשותו לא מקרי גורם צצרכה אם מסיח דעתו ממנו, מכל מקום לא מלאני לצי להקל על פי צצרה זו לחודה.

(כח) בלא ברכה. כך היא צצרה צעל העיטור (ה"ל שחיטה. מ"ז צ"ג) הציאו הטור, שאם הוצא מין הנשחט, אף על פי שגמר, שוחט המוצא צלא צרכה. ומשמע החס דכל (משמע) עוף מין אחד נקרא, וכן חיות או בהמות. ואף על גב דצצפרק כיסוי הדם דף פ"ד (צ"ג) איחא לחלק צצפופות גופייהו צין מין לצצידו, כגון חורים ומרגולים שני מיניס מקרי, מכל מקום משמע מלשון הטור דהכל מין אחד מקרי לענין זה.

ובגוף הדין, איצרא צצעל העיטור יחיד הוא צזה כמו"ש הע"ז ס"ק י"א, ולא כמו שכתב צצפר אליה זוטא (צ"ח) סימן

ת' (אות ז) שהט"ז טעה צזה דלא פליגי הר"ן (כ"ט. טו"ה ומורה רבי יהודה) צצס רצינו משולס, וראצ"ד (חמים דעים ט"ב, חשבונות ופסקים ט"ב פ"ח) ורמב"ן (ח"י פ"ד: ד"ה מורה) כלל צצעל העיטור. דאינו כן, שהרי כתב הר"ן דראיית רצינו משולס ועדימיה מנמלך ומשמע צצצברך על כל פרוסה, ומתלמידי דרב. והא צכולס משמע צצמרא דאין חילוק צין שני מיניס למין אחד, דלעולס הו"ל נמלך, והכי נמי כאן.

ורמ"א ז"ל שכתב צצה (סעיף ו) שהעיקר כהעיטור, ואחריו נמשך הלבוש (סעיף ו), היינו משום דצצירא ליה דהטור אורת חיים סימן ר"ז סחם כהעיטור, כמו שכתב צצדרכי משה (כאן אות ד). וצצצמת הדעת נטוה שאין כוונת הטור שס כן, כאשר האריכו צזה דצרישה (כאן אות ב) והמגן הצרהס (ס"ו ר"ז ס"ק ז), כל חד לפי דרכו. גם הש"ך (ס"ק ט"ו) האריך להציא פוסקים דלא כהעיטור, רק הצ"ח (ו"ה ולענין צצשה) ועוד קצת אחרונים החמירו גם כן כהעיטור, מחשש צצרכה לצטלה. ולכן אין צצדינו להכניס עצמינו לחשש זה כלל, וצז ואל תעשה עדיף. ומיהו, נפקא מינה צמה שצצצתי לענין מה שכתב רמ"א ז"ל צצצידון דידן אין צריך לכסות שמיטה ראשונה קודם שמיטה שניה. ולפי דעתו שפסק צצעל העיטור, יפה כתב, ואף לכחילה ראוי להמתין עם הכיסוי עד אחר כל, שאם יצרך ויכסה מיד שמתא יסיח אחר כך ויכניס עצמו לספק צצרכה לכיסויי שאחר כך. אבל לדעת רוב הפוסקים שהצצתי, הוה ליה האי שמיטה מצוה אחרת שנמלך צה, ויהי דלענין צצרכה חיישינן לספק צצרכה, מכל מקום לענין זה חשצינן לה למצוה אחרת, צצריך לכסות הראשונות קודם שיחמיל לשחוט המוצאים, כמו שכתבתי (שמ"ח) סעיף י"א, דלעולס צריך לסייס מצוה הראשונה קודם שיחמיל האחרת, והכיסוי סיוס המצוה הוא, כמו שכתבתי שם.

(כט) אפילו במין אחר (כו') אפילו הובא בו. כן הוא משמעות הפוסקים צצאורת חיים (שם) וכאן, וראייה מקרואיס צצצית צעל הצית שכוונתם לכל מה שיציא הצעל הצית, עיין אורת חיים סימן קע"ט (סעיף ה').

(ז) גמולך ממש. כבר צצצרתי ס"ק כ"ד שאפילו מונחים לפניו ונתכווין שלא לשחוט, כשנמלך אחר כך צריכיס צצרכה אחרת, וכל שכן כאן.